

SAMENVATTING VAN DE DAGVAARDING VAN MILIEUDEFENSIE V SHELL (APRIL 2026)

Disclaimer: Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend. Voor een compleet en uitputtend overzicht wordt verwezen naar de originele tekst van de dagvaarding.

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding

- A. Waarom een nieuwe zaak tegen Shell?
- B. De belangrijkste eisen
- C. Aansluiting op eerste Klimaatzaak tegen Shell

2. Shell voor de rechter in Nederland

3. De wetenschap over klimaatverandering

- A. Het risico van de 'carbon lock-in'
- B. De gevolgen van klimaatverandering voor mensen

4. Internationale afspraken over het tegengaan van klimaatverandering

5. De verantwoordelijkheid van grote bedrijven in de klimaatcrisis

- A. Soft law - Wat zouden grote bedrijven moeten doen?
- B. Hoe Shell klimaatactie belemmert

6. Juridisch beoordelingskader

- A. Art 6:162 lid 2 BW - De ongeschreven zorgplicht
- B. Objectieve aanknopingspunten voor het invullen van de ongeschreven zorgplicht

7. De juridische verantwoordelijkheid van Shell (hfst 10)

- A. Shell kan veranderen
- B. Shell kan kleiner worden

8. De eisen van Milieudefensie: Welke maatregelen moet Shell nemen?

- A. De mondiale reductieplicht
- B.i. De reductieplicht van Shell
- B.ii. Geen nieuwe olie- en gasvelden

9. Waarom toekenning van de eisen gevaarlijke klimaatverandering tegengaat

- A. Effect - Beëindiging schending zorgplicht
- B. Bredere effecten

10. De verweren van Shell

1. INLEIDING

A. WAAROM EEN NIEUWE ZAAK TEGEN SHELL?

Shell is één van de grootste klimaatvervuilers ter wereld. Er zijn maar vier landen met een hogere fossiele CO₂-uitstoot dan Shell: de VS, China, India en Rusland. Toch kondigde Shell in 2025 aan dat het bedrijf juist méér gas wil produceren en verkopen tot na 2030, en de productie en verkoop van olie niet wil verminderen. Dat is in strijd met het arrest van het gerechtshof Den Haag, dat in november 2024 oordeelde dat Shell een eigen verplichting heeft om zijn uitstoot te verminderen en gevaarlijke klimaatverandering tegen te gaan. Shell laat zien dat het die verplichting naast zich neerlegt. Gezien deze feiten en de urgentie van de klimaatcrisis, ziet Milieudefensie geen andere mogelijkheid dan opnieuw een zaak aan te spannen tegen Shell. Dit is nodig om ons te beschermen tegen de klimaatontwrichtende activiteiten van Shell.

B. DE BELANGRIJKSTE EISEN

Milieudefensie eist dat Shell stopt met het aanboren van nieuwe olie- en gasvelden. De wetenschap is glashelder: er is geen ruimte meer om nieuwe olie- en gasvelden aan te boren. Zelfs als alleen alle olie en gas uit bestaande velden wordt gebruikt, warmt de aarde al ver voorbij de 1,5°C op. Ook het hof was duidelijk in de uitspraak in hoger beroep: investeringen in nieuwe olie- en gasvelden kunnen op gespannen voet staan met het klimaatakkoord van Parijs. Toch heeft Shell een aandeel in 700 nieuwe olie- en gasvelden¹ wereldwijd: plekken waar Shell mogelijk kan gaan boren naar olie en gas.² Daarnaast eist Milieudefensie dat Shell zijn uitstoot stapsgewijs vermindert tussen 2030 en 2050.

C. AANSLUITING OP EERSTE KLIMAATZAAK TEGEN SHELL

In de eerste klimaatzaak tegen Shell eist Milieudefensie dat Shell zijn CO₂-uitstoot met 45% vermindert in 2030 ten opzichte van 2019, in lijn met het klimaatakkoord van Parijs. De cassatie in deze zaak loopt nog.³

¹ Een nieuw olie- of gasveld is een plek waar olie of gas in de grond zit, maar waar een bedrijf nog niet definitief heeft besloten in te investeren. Het veld is dus nog niet in productie: er wordt nog niet geboord om de olie of het gas eruit te halen.

² 'Developing Disaster: How Shell's fossil expansion plans continue to fuel the climate crisis', Milieudefensie in samenwerking met Global Witness, mei 2025.

³ De cassatiezitting vindt plaats op 22 mei 2026. Meer informatie over de redenen dat Milieudefensie naar de Hoge Raad stapte, is te vinden in deze explainer: <https://milieudefensie.nl/actueel/waarom-naar-de-hoge-raad-stappen>

De tweede Klimaatzaak tegen Shell sluit aan op de eerste. Milieudefensie eist in deze nieuwe zaak dat Shell zijn uitstoot stapsgewijs vermindert met doelen voor 2035, 2040 en 2050. Shell heeft immers nog altijd geen toereikende klimaatdoelen: niet voor 2030 en niet voor de jaren erna. Shell heeft dus geen concreet plan om zijn uitstoot in 2050 naar netto-nul te brengen. Met het huidige beleid laat Shell zien dat de uitstoot door hun olie- en gasproductie in 2030 niet drastisch minder zal zijn, zoals nodig is, maar zelfs kan stijgen. Stoppen met investeringen in nieuwe olie- en gasvelden is een basisvoorwaarde om klimaatdoelen te halen.

2. SHELL VOOR DE RECHTER IN NEDERLAND

In 2022 is het hoofdkantoor van Shell verhuisd van Nederland naar het Verenigd Koninkrijk. Voor onze klimaatzaak maakt dat niet uit. De uitstoot van Shell houdt zich niet aan landsgrenzen, de schade ontstaat (ook) in Nederland. Op grond van het Nederlandse recht kan Shell daarom ook in Nederland aansprakelijk worden gesteld.⁴ *Shell can run, but cannot hide.*

3. DE WETENSCHAP OVER KLIMAATVERANDERING

A. HET RISICO VAN DE 'CARBON LOCK-IN'

Als we de verdere opwarming van de aarde willen stoppen, is het niet genoeg om alleen een netto-nul-doel te stellen in 2050. De weg ernaartoe is net zo belangrijk. Om binnen het koolstofbudget⁵ voor 1.5°C te blijven, moet de wereldwijde uitstoot immers al op korte termijn fors worden verminderd. Als de uitstoot van broeikassen zich ontwikkelt zoals verwacht op basis van het huidige klimaatbeleid van landen, warmt de aarde eind deze eeuw al tot rond de 3 graden op. Dat zou een ramp zijn voor mens en milieu.

Het IPCC erkent het risico van een te langzame energietransitie en van het verder laten groeien van de vraag naar en het aanbod van fossiele brandstoffen – en de fossiele infrastructuur die daarmee gepaard gaat. We zitten vast aan het fossiele systeem. Dit wordt ook wel de '**carbon lock-in**' genoemd. Bovendien: wanneer er nú een nieuw olie- of gasveld

⁴ De rechter heeft rechtsmacht op grond van art 6 sub e Rv. Dit is in lijn met vaste jurisprudentie over art 7.2 Brussel I-bis van het Hof van Justitie van de Europese Unie. De eisende partij heeft de keus of hij de zaak voor de rechter brengt in de plaats waar de schade is veroorzaakt (handlungsort) of de plaats waar de schade is ingetreden (of dreigt in te treden) (erfolgsort). Op 18 maart 2026 heeft een Belgische rechter in een klimaatzaak van een Belgische boer tegen het Franse olie- en gasbedrijf TotalEnergies eveneens bevestigd dat de bevoegdheid van de Belgische rechter kan worden gebaseerd op het *Erfolgsort*.

⁵ Het resterend koolstofbudget is de totale hoeveelheid CO₂ die wereldwijd nog uitgestoten kan worden voor een kans van 50% om de opwarming van de aarde te beperken tot 1.5°C. (Zie ook voetnoot 31 in deze samenvatting).

wordt gestart, is dat veld tientallen jaren, soms tot wel 50 jaar in gebruik. Daarom is het belangrijk om nu te stoppen met nieuwe velden.

B. DE GEVOLGEN VAN KLIMAATVERANDERING VOOR MENSEN

De opwarming van de aarde leidt wereldwijd tot veranderingen in het klimaat en de leefomgeving, ook in Europa en in Nederland. Volgens de wetenschap vormt dit een groot gevaar voor mensen, hun leven, gezondheid, gezinsleven en eigendommen. Naarmate de aarde verder opwarmt, nemen deze risico's toe. Bijvoorbeeld voor onze gezondheid, voedselzekerheid en watervoorziening. Elke fractie van een graad verdere opwarming telt. De verdere opwarming van de aarde zorgt er bovendien voor dat deze risico's steeds moeilijker beheersbaar worden.

4. INTERNATIONALE AFSPRAKEN OVER HET TEGENGAAN VAN KLIMAATVERANDERING

Klimaatverandering stond voor het eerst op de agenda van de Verenigde Naties (VN) in 1972. Na het Parijs Akkoord (2015) hebben landen in het Glasgow Climate Pact (2021) met elkaar afgesproken dat zij de opwarming van de aarde zullen beperken tot 1.5°C. In 2025 is de temperatuurgrens van 1.5°C bevestigd door het Internationaal Gerechtshof.⁶ Daarnaast hebben landen erkend dat het noodzakelijk is dat de wereldwijde CO₂-uitstoot vermindert met 45% in 2030 ten opzichte van 2010 en dat netto-nul CO₂ uitstoot in 2050 nodig is, om 50% kans te hebben om onder de 1.5°C te blijven.⁷

5. DE VERANTWOORDELIJKHEID VAN GROTE BEDRIJVEN IN DE KLIMAATCRISIS

A. SOFT LAW -WAT ZOULDEN GROTE BEDRIJVEN MOETEN DOEN?

Wetenschappers benadrukken de grote kloof tussen de uitstootvermindering die nodig is om de opwarming van de aarde te beperken tot 1.5°C en de uitstoot die daadwerkelijk door landen wordt verminderd. Landen kunnen deze *emission gap* niet alleen dichten. **Binnen het**

⁶ ICJ Advisory Opinion, 'Obligations of States in respect of climate change', 23 juli 2025: <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/187/187-20250723-pre-01-00-en.pdf>.

⁷ IPCC SR 1.5 en oa Glasgow Climate Pact (2021).

VN-klimaatregime wordt breed erkend dat de bijdrage van grote bedrijven⁸ noodzakelijk is, om de wereldwijde uitstoot te verminderen en de grens van 1.5°C niet te overschrijden. Daarnaast zijn in verschillende VN-klimaatprotocollen uitgangspunten vastgesteld om te bepalen wat een eerlijke bijdrage van grote bedrijven is.⁹ Daaruit blijkt dat grote bedrijven:

- Zo snel mogelijk, maar uiterlijk in 2050 hun scope 1, 2 en 3 uitstoot naar netto-nul moeten terugbrengen;
- Concrete tussentijdse emissiereductiedoelen moeten stellen;
- Een eerlijke bijdrage (*fair share*) moeten leveren. Dit betekent dat bedrijven die veel hebben bijgedragen aan het veroorzaken van gevaarlijke klimaatverandering en veel (financiële) mogelijkheden hebben meer moeten bijdragen dan gemiddeld;
- Niet in lijn handelen met een geloofwaardig netto-nul-beleid als ze blijven investeren in nieuwe olie- en gasproductie.

Niet alleen uit de klimaatprotocollen, maar ook uit de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs)¹⁰ en de OESO-richtlijnen¹¹ vloeit voort dat de bijdrage van grote bedrijven onmisbaar is om onder de 1.5°C te blijven. In de UNGPs is vastgelegd dat bedrijven een eigen verantwoordelijkheid hebben om de mensenrechten te beschermen. Uit de OESO-richtlijnen en de UNGP vloeit voort dat dit betekent dat bedrijven een eigen verantwoordelijkheid hebben om hun scope 1, 2 en 3 uitstoot te verminderen in lijn met de klimaatwetenschap.

De niet-bindende VN-klimaatprotocollen, de UNGPs en de OESO-richtlijnen zijn gezaghebbende "*soft-law*" instrumenten. Dit zijn belangrijke bronnen bij het vaststellen van de juridische (deel)verantwoordelijkheid die Shell heeft om gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen. In hfst 6 van deze samenvatting lees je meer hierover.

⁸ In het besluit bij het Parijs Akkoord en in latere COP-besluiten wordt gesproken over de rol van *non-state actors*. Daaronder vallen ook grote bedrijven.

⁹ Zie o.a. UNFCCC 2019, '*Climate Ambition Alliance: Nations Renew their Push to Upscale Action by 2020 and Achieve Net Zero CO₂ Emissions by 2050*' (uitdraai website 27 februari 2025) en VN Race to Zero: UNFCCC, '*Starting Line and Leadership Practices 3.0 - Minimum criteria required for participation in the Race to Zero campaign*' en - de *Leadership-practices*, UNFCCC, '*Interpretation Guide Race to Zero Expert Peer Review Group Version 2.0*', UNEP 2021, '*Emissions Gap Report 2021*', p. 28. En UN High-Level Expert Group on the Net-Zero Emissions Commitments of Non-State Entities 2022, '*Integrity Matters: Net Zero Commitments by Businesses, Financial Institutions, Cities and Regions*' (p.15).

¹⁰ De UNGP is een internationale gedragscode voor bedrijven die ook door Shell is omarmd. De UNGP is tot stand gekomen omdat er geen internationaal toezicht is op grote bedrijven en het moeilijk is voor staten om internationale bedrijven te reguleren.

¹¹ De OESO-richtlijnen stellen normen vast voor verantwoord ondernemen op een breed scala van gebieden, zoals mensenrechten, arbeidsrechten en het milieu.

B. HOE SHELL KLIMAATACTIE BELEMMERT

Shell heeft de afgelopen decennia een effectieve klimaataanpak belemmerd. Dit is relevant voor deze Klimaatzaak. Want wat Shell wist, hoe het bedrijf handelde en wat het aan schade kon voorzien, speelt juridisch gezien een rol bij het vaststellen van de maatschappelijke zorgvuldigheidsverplichting van het bedrijf.

Meer dan 35 jaar geleden stelde Shell op basis van eigen onderzoek¹² vast welke grote gevaren klimaatverandering voor de mensheid zou kunnen hebben. **In de decennia daarna heeft Shell zich vervolgens rechtstreeks en via belangenorganisaties ingezet om klimaatactie te blokkeren, vertragen en verzwakken.** Shell heeft daarmee burgers misleid over de gevaren van klimaatverandering en over de mogelijkheden om klimaatverandering tegen te gaan.

Ook vandaag de dag is Shell nog onderdeel van veel organisaties die een (zeer) negatieve invloed hebben op klimaatbeleid. Onderzoeksorganisatie InfluenceMap laat zien dat Shell onderdeel is van een netwerk van belangenorganisaties die hebben gezorgd voor het wereldwijd afzwakken van klimaatactie en die blijven pleiten voor de uitbreiding van olie- en gaswinning. De organisaties waar Shell het meeste geld aan geeft, krijgen bijna allemaal een zeer slechte score van InfluenceMap.¹³

Shell lobbyt daarnaast onder meer bij beleidsmakers over de hele wereld voor de erkenning van de blijvende rol van fossiel gas en voor een stijging van LNG-productie.¹⁴ Shell wijst daarbij onder meer op haar eigen *LNG Outlook* en studies die zijn uitgevoerd door fossiele belangenorganisaties. Daarin wordt het belang van gas benadrukt en wordt een enorme stijging in (met name) LNG-gebruik voorzien. Deze groei van LNG ligt veel hoger dan de 1,5°C conforme uitstootscenario's van het Internationaal Energie Agentschap.¹⁵

¹² Shell 1988, The Greenhouse Effect, p. 1, summary: <https://www.climatefiles.com/shell/1988-shell-report-greenhouse/>.

¹³ InfluenceMap, LobbyMap: <https://lobbymap.org/LobbyMapScores>.

¹⁴ Shell Climate and Energy Transition Lobbying Report 2024, p. 28-30.

¹⁵ Shell Climate and Energy Transition Lobbying Report 2024, p. 28-30: https://www.shell.com/sustainability/advocacy-and-political-activity/_jcr_content/root/main/section/simple/promo_copy_copy_copy/links/item0.stream/1746798498441/097e-c9469a351908a2d97321d3ed486f6b883c81/shell-climate-and-energy-transition-lobbying-report-2024.pdf.

6. JURIDISCH BEOORDELINGSKADER

A. ART 6:162 LID 2 BW - DE ONGESCHREVEN ZORGPLICHT

Artikel 6:162 van het Burgerlijk Wetboek (BW), het artikel over de onrechtmatige daad, is de juridische basis van de rechtszaak van Milieudefensie tegen Shell. Op grond van dit artikel mag Shell geen gevaar veroorzaken of laten voortbestaan en heeft Shell een **ongeschreven zorgplicht** om bij te dragen aan de vermindering van dit gevaar. Wat deze zorgplicht van Shell precies inhoudt als het gaat om het voorkomen van gevaarlijke klimaatverandering is vast te stellen aan de hand van alle omstandigheden van het geval. Dit is dus een zogenoemde ruime toetsingsmaatstaf. Objectieve aanknopingspunten die de rechter daarbij kan gebruiken zijn o.a. te vinden in:

- de klimaatwetenschap
- de gevaarzettingsleer
- mensenrechten
- soft law
- rechtsbeginselen
- het internationaal gewoonterecht.

Hiervoor is in hoofdstuk 3 van deze samenvatting al ingegaan op de klimaatwetenschap. In dit hoofdstuk wordt op de overige (bronnen voor) objectieve aanknopingspunten ingegaan.

B. OBJECTIEVE AANKNOPINGSPUNTEN VOOR HET INVULLEN VAN DE ONGESCHREVEN ZORGPLICHT

Gevaarzettingsleer

In de Nederlandse rechtspraak en literatuur zijn kaders ontwikkeld om vast te stellen wanneer gedrag dat voor anderen een gevaar veroorzaakt in strijd is met het recht: de zogeheten gevaarzettingsleer. Hierin spelen de Kelderluik-criteria een belangrijke rol:

- I. De ernst en de omvang van de schade
- II. De voorzienbaarheid van de schade
- III. De kans dat de schade daadwerkelijk ontstaat
- IV. Het gedrag van de veroorzaker van de schade
- V. De bezwaarlijkheid van het nemen van voorzorgsmaatregelen¹⁶

¹⁶ De rechtbank en het hof hebben in de eerste klimaatzaak van Milieudefensie tegen Shell, bovengenoemde punten I t/m IV (indirect) meegenomen bij het vaststellen van de rechtsplicht van Shell. Het hof is echter, in tegenstelling tot de rechtbank, bij het vaststellen van de rechtsplicht niet ingegaan op criterium V, de bezwaarlijkheid voor Shell om

Mensenrechten

Sinds de Urgenda-zaak wordt in de wereldwijde rechtspraak breed onderkend dat gevaarlijke klimaatverandering de mensenrechten bedreigt. Het toetsingskader dat bij de toepassing van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) wordt gebruikt om te bepalen of in een concrete situatie maatregelen genomen moeten worden om de mensenrechten te beschermen is vergelijkbaar met het toetsingskader uit de Nederlandse gevaarzettingsleer. Milieudefensie beroept zich in deze zaak onder andere op het recht op leven (artikel 2 EVRM) en het recht op een privé- en gezinsleven (8 EVRM).

Soft law

Dat bedrijven een eigen verantwoordelijkheid hebben om de mensenrechten te beschermen en goed klimaatbeleid te voeren blijkt uit de in hoofdstuk 5 van deze samenvatting besproken soft law-bronnen. Hieruit vloeit voort dat bedrijven hun scope 1, 2 en 3 uitstoot moeten verminderen in lijn met de best beschikbare wetenschap en stoppen met nieuwe olie- en gasvelden.

Algemene internationale rechtsbeginselen

Voorzorgsbeginsel

Uit het voorzorgsbeginsel vloeit voort dat Shell niet mag wachten met het nemen van voorzorgsmaatregelen totdat er volledige wetenschappelijke zekerheid is over het precieze uitstootscenario naar netto- nul dat moet worden gevolgd.¹⁷ Iedere fractie verdere opwarming vergroot het risico op onomkeerbare kantelpunten in het klimaatsysteem. Uit de Urgenda-uitspraak blijkt dat eerder verdergaande dan minder vergaande voorzorgsmaatregelen moeten worden genomen. *Better safe than sorry!*

CBDR-beginsel

Het beginsel van Common But Differentiated Responsibilities (CBDR) gaat uit van een eerlijke lastenverdeling op basis van draagkracht. De zwaarste lasten mogen niet terechtkomen bij de landen in het mondiale Zuiden die deze draagkracht niet of nauwelijks hebben, die nauwelijks hebben bijgedragen aan het ontstaan van gevaarlijke klimaatverandering en die nu al de grootste klappen opvangen.¹⁸

voorzorgsmaatregelen te nemen. Daarnaast heeft het hof bovengenoemde criteria helemaal niet meegewogen bij de stap die komt na het vaststellen van de rechtsplicht, namelijk bij het vaststellen van een concreet reductiepercentage voor Shell. Het hof heeft dus niet alle relevante omstandigheden van het geval meegenomen, maar alleen gezocht naar (logischerwijs onvindbare) wetenschappelijke consensus over een specifiek reductiepercentage voor Shell. Vanzelfsprekend komt dit onderwerp aan de orde in de lopende cassatieprocedure bij de Hoge Raad.

¹⁷ Een uitstootscenario is een veronderstelde toekomstige ontwikkeling van de uitstoot van broeikasgassen, gebaseerd op aannames over bijvoorbeeld economische groei, energiegebruik, technologie en beleid.

¹⁸ Het hof overwoog in de eerste Shell zaak expliciet: "Van Shell [...] kan meer worden verwacht dan van de meeste andere ondernemingen, aangezien Shell al meer dan honderd jaar een belangrijke speler is op de markt van fossiele brandstoffen en zij op die markt ook nu een prominente positie inneemt." Zie rechtsoverweging 7.55:

Intergenerationele rechtvaardigheid

Jongere en toekomstige generaties worden in de toekomst onvermijdelijk harder geraakt door de gevolgen van klimaatverandering dan huidige generaties. Het internationaal erkende beginsel van intergenerationele rechtvaardigheid betekent dat de huidige generatie de verantwoordelijkheid heeft de lasten voor jongere generaties te beperken en de rekening niet naar hen door te schuiven.

Internationaal gewoonterecht – uitspraak IGH

Het Internationaal Gerechtshof (IGH) heeft in 2025 vastgesteld dat naast verdragen ook op grond van het internationaal gewoonterecht een ongeschreven "*duty to prevent significant harm to the climate system*" bestaat. In deze uitspraak zijn veel objectieve aanknopingspunten te vinden die de rechter kan gebruiken om de zorgplicht van Shell in te vullen. Zo bevestigt het IGH o.a. het CBDR en het voorzorgsbeginsel.

7. DE JURIDISCHE VERANTWOORDELIJKHEID VAN SHELL (HFST 10)

Of we nu kijken naar toetsingskaders van het EVRM of het internationaal gewoonterecht: het toetsingskader is vergelijkbaar met de gevaarzettingsleer. Alle kaders leiden tot dezelfde objectieve aanknopingspunten die te vinden zijn in algemene rechtsbeginselen, wetenschap, rechtspraak, internationale verdragen, regelgeving en soft-law.

Wanneer deze - met internationale toetsingskaders vergelijkbare - criteria van de gevaarzettingsleer worden toegepast op Shell wordt duidelijk dat Shell een passende bijdrage moet leveren aan de beperking van de opwarming van de aarde tot 1,5°C. Hieronder worden de criteria toegepast op Shell.

I en III. Ernst, omvang & kans dat schade zich voordoet

- Wanneer niet ook door Shell wordt ingegrepen, zullen de gevolgen en de omvang van gevaarlijke klimaatverandering ernstig en onomkeerbaar zijn.
- De kans dat de ernstige klimaatschade ontstaat wanneer er niet ook door Shell wordt ingegrepen is zeer groot.

II. Voorzienbaarheid

- Shell is al zeker sinds de jaren '80 op de hoogte van de sleutelrol die het bedrijf speelt in het veroorzaken en het voorkomen van die schade. Shell wist dat het bedrijf voorzorgsmaatregelen moest en kon nemen.

- Shell heeft in tegenstelling tot wat het bedrijf wist dat nodig was juist vanaf 2007 zijn investeringen in duurzame energie afgebouwd en die in fossiele energie opgeschaald.
- Shell heeft in tegenstelling tot wat het bedrijf wist dat nodig was zowel rechtstreeks als via belangenorganisaties een remmende invloed gehad op de klimaataanpak.

III. Het gedrag van de veroorzaker van de schade

Shell heeft volledige en directe controle over de fossiele brandstoffen die het bedrijf nu en in de toekomst produceert en verhandelt en dus ook over de scope 3-emissies. Shell kan zelf de keuze maken of het fossiele energie afbouwt en inzet op groene energie of andersom. Door te blijven investeren in fossiele energiebronnen creëert Shell een carbon lock-in. En door haar lobby en publieksbeïnvloeding tegen klimaatmaatregelen, beïnvloedt Shell niet alleen de aanbod-, maar ook de vraagkant van de markt. Het gedrag van Shell vertraagt en bemoeilijkt de energietransitie.

IV. De bezwaarlijkheid van het nemen van voorzorgsmaatregelen

Het valt niet in te zien waarom de hele wereld catastrofale klimaatverandering moet ondergaan omdat het voor Shell (en andere grote vervuilers) te bezwaarlijk zou zijn om te veranderen. **Het is niet te rechtvaardigen dat de wereld in een ecologische en humanitaire crisis wordt gestort, terwijl de aandeelhouders van Shell jaarlijks tientallen miljarden dollars winst kunnen blijven opstrijken.**

A. SHELL KAN VERANDEREN

Shell heeft zelf erkend dat het bedrijf kan veranderen.¹⁹ Er is wereldwijd voldoende vraag naar duurzame energie. Er zijn kansen en mogelijkheden genoeg wanneer Shell bereid zou zijn daarin te investeren. Shell laat het echter aan anderen over om een duurzame energiemarkt op te bouwen en bestrijdt zelfs deze markt door de wereld zo afhankelijk mogelijk te houden van olie en gas.

B. SHELL KAN KLEINER WORDEN

Shell hoeft niet perse te veranderen in een duurzaam bedrijf. Shell kan immers ook kleiner worden. Er zijn veel kleinere olie- en gasbedrijven in de wereld die ook winstgevend zijn. Zelfs wanneer Shell gehalveerd wordt, behoort het bedrijf nog steeds bij de 10 grootste olie- en gas bedrijven van de wereld.

¹⁹ O.a. Shell Industry Associations Climate Review (April 2019).

Tenslotte is goed klimaatbeleid van Shell niet alleen in het belang van het beschermen van de mensenrechten, maar ook economisch noodzakelijk voor energiezekerheid en financiële stabiliteit.

8. DE EISEN VAN MILIEUDEFENSIE: WELKE MAATREGELEN MOET SHELL NEMEN?

Het is voor Shell al lange tijd duidelijk wat het bedrijf kan en moet doen om zijn bijdrage te leveren aan het voorkomen van gevaarlijke klimaatverandering. De minimaal passende bijdrage van Shell moet onder meer bestaan uit:

- i. Een absolute reductie van de totale scope 1, 2 en 3 CO₂-uitstoot van Shell;
- ii. Het stoppen met de productie van olie en gas uit nieuwe velden en het stoppen met de handel en verkoop van olie, gas en uit olie en gas verkregen energiedragende producten waarvan Shell weet of redelijkerwijs kan weten dat deze uit nieuwe velden komen.

De reductieplicht van Shell moet worden gezien in de context van de mondiale reductieplicht. Daarom zal Milieudefensie hier eerst op in gaan.

A. DE MONDIALE REDUCTIEPLICHT

Volgens het IPCC moet de mondiale CO₂-uitstoot worden verminderd met 48% in 2030, 65% in 2035, 80% in 2040 en 99% in 2050 ten opzichte van 2019.²⁰ Zelfs bij deze sterke emissiereductie is er geen garantie dat het lukt om de opwarming tot 1,5°C of zelfs onder tot 2°C te beperken: het biedt een kans van 50% om onder de 1,5°C te blijven.

Ook zijn deze cijfers van het IPCC gebaseerd op *low-overshoot* scenario's waarin is "ingebakken" dat de grens van 1,5°C wordt overschreden en met de aanname dat het later mogelijk is om de "thermostaat" weer terug te draaien. Het is erg onzeker of de technieken (CDR²¹) die men daarvoor wil gebruiken op tijd en op grote schaal beschikbaar komt. Tenslotte hebben wetenschappers duidelijk gemaakt dat het koolstofbudget voor 1,5°C kleiner is dan waar het IPCC vanuit is gegaan.²² Dit alles betekent dat bijna elke ton CO₂ die nu nog uitgestoten wordt in de toekomst weer uit de lucht moet worden gehaald.²³

²⁰ IPCC 2022, AR6 WGIII, SPM C1.1 en noot 41, p.17.

²¹ Carbon Dioxide Removal.

²² UNEP 2025, Emissions Gap Report 2025, box 4.2 box 39.

²³ UNEP 2025, Emissions Gap Report 2025, p. 41-42.

Er zijn dus grote risico's verbonden aan deze *overshoot* scenario's. Elke fractie opwarming vergroot het risico op onomkeerbare kantelpunten. (zie hfst 3). De mondiale uitstootdoelstellingen van het IPCC zijn dus de absolute ondergrens van wat er moet gebeuren om gevaarlijke klimaatverandering te voorkomen.

B.I. DE REDUCTIEPLICHT VAN SHELL

Om de specifieke reductieplicht voor Shell vast te stellen, moet worden bepaald wat een eerlijke bijdrage (*fair share*) aan de mondiale gemiddelde reductiedoelen is.²⁴ Daarbij moeten absolute tussentijdse doelen voor scope 1, 2 en 3 uitstoot worden vastgesteld.²⁵

Bij de concretisering van het reductiepercentage is het CBDR-beginsel (zie par 6a) zeer belangrijk. Shell is een invloedrijk westers bedrijf, met omvangrijke emissies, een grote historische verantwoordelijkheid en grote transitiecapaciteit. Daarom heeft Shell een grotere verantwoordelijkheid dan gemiddeld en kan van Shell gevraagd worden dat het bedrijf zijn CO₂-uitstoot sneller naar beneden brengt dan het mondiaal gemiddelde.²⁶

Primaire vordering – Advanced economy scenario IEA-NZE

Veel reductiescenario's zijn echter gebaseerd op kosteneffectiviteit en houden geen rekening met het CBDR-beginsel. Mede daarom heeft Milieudefensie in haar eisen aan Shell primair²⁷ gekozen voor het IEA-NZE 2023 *advanced economies* scenario, waarin wel rekening wordt gehouden met het CBDR-beginsel. Dit scenario gaat echter ook uit van een *overshoot* van de 1.5°C grens, met alle risico's van dien. Het is daarom volgens Milieudefensie de ondergrens voor de reductieplicht van Shell. Wanneer ontwikkelde economieën en bedrijven het mondiale gemiddelde reductiepad volgen of zelfs minder doen dan dat, is op voorhand uitgesloten dat de wereld onder de grens van opwarming blijft. Voor de tussentijdse doeljaren 2035, 2040 en 2050 levert het *IEA advanced economies*-scenario ten opzichte van het door het IEA gehanteerde peiljaar 2022 de volgende reducties in CO₂-uitstoot op:

Emissiereductie ²⁸	2035	2040	2050
-------------------------------	------	------	------

²⁴ Zie voetnoot 9 VN race to zero en VN expert report. Ook heeft het hof in de eerste Shell-zaak geoordeeld dat Shell een verplichting heeft om een passende bijdrage te leveren aan de doelstellingen van het Parijs Akkoord en de CO₂-uitstoot van het bedrijf te verminderen voor scope 1, 2 en 3.

²⁵ Zie voetnoot 9 VN race to zero en VN expert report en UNGPs en OECD-Guidelines.

²⁶ Zie voetnoot 9 VN race to zero en VN expert report.

²⁷ Subsidiar eist Milieudefensie dat Shell zijn uitstoot vermindert in lijn met het mondiale reductiepad van het IPCC. Ten opzichte van het door het IPCC genoemde peiljaar 2019 levert dit de volgende reductiepercentages op: -65% in 2030, -80% in 2040, -99% in 2050. Meer subsidiar eist Milieudefensie dat Shell zijn uitstoot vermindert in lijn met de mondiale CO₂-reductiepaden voor olie en gas uit het IEA NZE-scenario. Ten opzichte van het peiljaar 2022 levert dit de volgende reductiepercentages op: -51% voor olie en -56% voor gas in 2035, -71% voor olie en -76% voor gas in 2040 en -92% voor olie en -95% voor gas in 2050.

²⁸ Deze tabel en de daarin genoemde absolute reductiepercentages is opgesteld op basis van de Extended Dataset behorend bij de World Energy Outlook 2023 van het Internationaal Energie Agentschap.

Primair:	olie: -70%	olie: -86%	olie: -98%
ten opzichte van 2022	gas: -78%	gas: -89%	gas: -98%

Shell geeft aan in 2050 netto-nul te willen uitstoten, maar heeft geen concreet plan om dit doel te bereiken. **Shell heeft op dit moment helemaal geen absolute reductiedoelen voor scope 1, 2 en 3 voor de periode van 2030 tot 2050.** Daardoor is sprake van een dreigende schending van de zorgplicht van Shell.

Aanvullende eisen

- De emissiereductievorderingen van Milieudefensie gelden voor zowel Shell's productie- als handelstak afzonderlijk.
- Shell moet de reductiedoelen in 2035 en 2040 en 2050 bereiken door in de tussenliggende jaren lineair of sneller af te bouwen.
- Shell mag zijn uitstoot niet verminderen door verkoop van bedrijfsonderdelen.
- Shell mag zijn uitstoot niet 'compenseren' met *carbon credits*.²⁹

B.II. GEEN NIEUWE OLIE- EN GASVELDEN

Op grond van o.a. de gevaarzettingsleer, mensenrechten, rechtsbeginselen en soft-law, is behalve de reductieplicht, het stoppen met het ontwikkelen en in productie nemen van nieuwe olie- en gasvelden een onmisbare pijler van goed klimaatbeleid voor Shell.

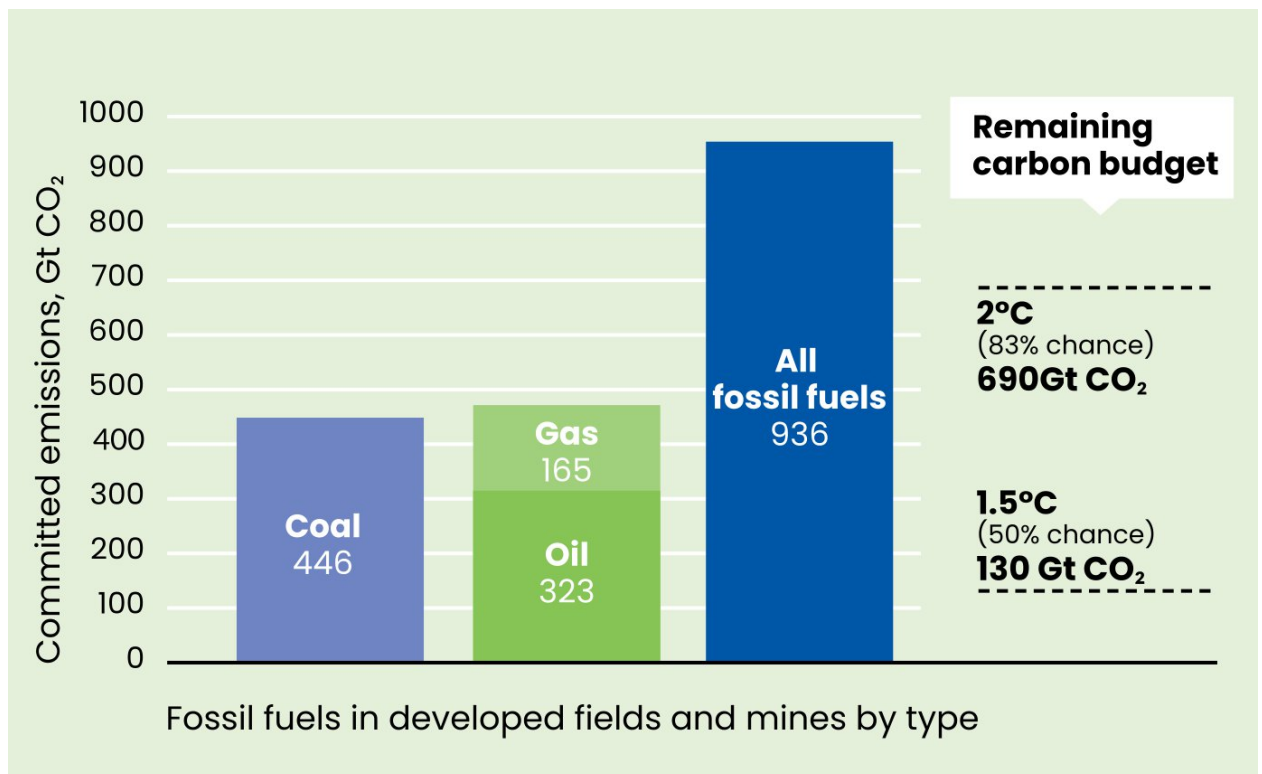
Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat het koolstofbudget om 50% kans te houden om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5°C al wordt overschreden door alleen de exploitatie van *bestaande* fossiele velden.³⁰ Er is geen ruimte voor nieuwe olie- en gasvelden,³¹ zo waarschuwen ook topwetenschappers van Amerikaanse universiteiten.³²

²⁹ Carbon credits of koolstofkredieten zijn certificaten die beweren dat de uitstoot die een bedrijf veroorzaakt wordt 'gecompenseerd' door iemand anders, bijvoorbeeld door het planten van bomen. Er is internationaal overeenstemming over dat bedrijven geen carbon credits mogen inzetten om hun eigen reductiedoelen te halen. Bovendien is bewezen dat carbon credits niet werken: onderzoek toont aan dat carbon credits in de meeste gevallen helemaal niet doen wat ze beloven.

³⁰ Global Witness 23 april 2019, 'Overexposed, How the IPCC's 1.5°C Report Demonstrates the Risks of Overinvestment in Oil and Gas', p. 2 en 10. Dit blijkt tevens uit IPCC SR1.5 report, chapter 2 beschikbaar via https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2022/06/SR15_Full_Report_LR.pdf.

Zie ook Trout (2022) 'Existing fossil fuel extraction would warm the world beyond 1.5 °C' Kelly Trout et al 2022 Environ. Res. Lett. 17 064010 en bevestigd in UNEP Emissions Gap Report van 2023 getiteld 'Broken Record – Temperatures hit new highs, yet world fails to cut emissions (again)'.

³¹ UNEP 'Emissions Gap Report 2023: Broken Record – Temperatures hit new highs, yet world fails to cut emissions (again)', p. 34-35. Opgemerkt wordt dat de figuur uit het UNEP Emissions Gap Report 2023 uitgaat van een koolstofbudget van 250 GtCO₂e per begin 2023. Inmiddels gaat het om een koolstofbudget van 130 GtCO₂e per begin 2025 voor een 50% kans op 1.5 °C, zie UNEP Emissions Gap Rreport 2025 p.39 box 4.2. <https://www.unep.org/resources/emissions-gap-report-2025>. Dit resterende koolstofbudget is vele malen kleiner

CO₂-uitstoot van bestaande olie- en gasvelden en kolenmijnen, afgezet tegen het resterende koolstofbudget vanaf 1 januari 2025. Deze figuur is opgesteld door Milieudefensie en gebaseerd op verschillende bronnen (zie voetnoot 31).

Doorbreken carbon lock-in is noodzakelijke voorwaarde om onder 1,5°C te blijven

Uit andere wetenschappelijke rapporten blijkt: stoppen met de ontwikkeling van nieuwe velden is noodzakelijk om verdere carbon lock-in te voorkomen en ruimte te maken voor de snelle opschaling van hernieuwbare energie.³³

Wanneer er eenmaal is geïnvesteerd in een nieuw olie- of gasveld, zal het bedrijf immers zo lang mogelijk blijven produceren, zelfs wanneer de prijs laag is. Het sluiten van een veld is door de hoge investeringskosten altijd ongunstiger. Met andere woorden: de productie is "locked-in". Dit is een grote barrière voor de noodzakelijke verandering.

dan de 'committed emissions' verbonden aan bestaande fossiele infrastructuur, gebaseerd op Kelly Trout et al. (2022), Existing fossil fuel extraction would warm the world beyond 1.5 °C, Environmental Research Letters, <https://doi.org/10.1088/1748-9326/ac6228>. De data van Trout et al. is van voor 2022; sindsdien is de fossiele industrie doorgedaan met het opstarten van nieuwe velden en mijnen. Het resterende koolstofbudget voor een kans van 83% om klimaatverandering tot 2 °C te beperken is 690 GtCO₂, per begin 2025, gebaseerd op Piers M. Forster et al. (2025), Indicators of Global Climate Change 2024: annual update of key indicators of the state of the climate system and human influence, Earth System Science Data, <https://doi.org/10.5194/essd-17-2641-2025>, Table 8.

³² Wolf et al (2025), 'Scientists' warning on fossil fuels.

³³ Zie o.a. Oil Change International, 'The Sky's Limit, Why the Paris Climate Goals Require a Managed Decline of Fossil Fuel Production' (September 2016).

Het aanbod volgt dus niet de vraag zoals Shell stelt. In tegendeel: het opdringen van fossiele brandstoffen aan de markt houdt het aanbod en daarmee de vraag naar fossiele energie in stand. Het doorbreken van de carbon lock-in en het stoppen met investeren in nieuwe velden is een basisvoorwaarde om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5°C en ruimte te creëren voor de versnelde uitbouw van een energiesysteem gebaseerd op hernieuwbare bronnen als zon en wind en energie-efficiëntie.

Het goede nieuws is dat de wereld ook helemaal geen nieuwe olie- en gasvelden nodig heeft. De productie uit bestaande velden is genoeg om de wereld van voldoende olie en gas te voorzien in een 1,5°C-scenario.³⁴ Gezaghebbende bronnen zoals het IEA en IPCC stellen dat we niet langer moeten wachten met het maken van moeilijke keuzes die nodig zijn om onder de 1,5°C te blijven. Verder uitstel zal de transitie alleen maar moeilijker maken.

Shell zet echter volop in op omvangrijke productiestijgingen en forse investeringen in nieuwe velden. Maar liefst 50-60% van de geplande investeringen tussen 2023 en 2030 van Shell zal gaan naar velden die in 2024 nog geen olie en gas produceerden. Shell heeft (een aandeel in) 700 nieuwe olie- en gas velden.³⁵ Alleen al tussen 26 mei 2021 en april 2025 heeft Shell 32 nieuwe velden goedgekeurd.

In de context van de discussie over de verenigbaarheid van nieuwe olie- en gasvelden met de 1,5°C-grens overwoog het hof in de eerste Klimaatzaak tegen Shell:

- dat het *“vanuit de aanbodzijde van de markt opgedrongen gebruik van fossiele brandstoffen de energietransitie ernstig [kan] vertragen”*;
- dat het aannemelijk is dat het aanbod van fossiele brandstoffen moet worden beperkt om de klimaatdoelen te kunnen halen;
- dat de maatschappelijke zorgvuldigheid van olie- en gasbedrijven verlangt dat zij hun verantwoordelijkheid nemen en daarom *“bij hun investeringen in de productie van fossiele brandstoffen rekening houden met de negatieve gevolgen die een verdere uitbreiding van het aanbod van fossiele brandstoffen voor de energietransitie heeft.”*
- dat de voorgenomen investeringen van Shell hiermee op gespannen voet kunnen staan.

Milieudefensie vordert daarom nu primair een bevel dat Shell stopt, gestopt houdt en niet opstart met de productie van nieuwe olie- en gasvelden.³⁶ Milieudefensie vordert ook dat

³⁴ Global Witness 23 april 2019, Overexposed, how the IPCC's 1.5°C report demonstrates the risks of overinvestment in oil and gas en International Energy Agency 2021, 'Net Zero by 2050 – A Roadmap for the Global Energy Sector', p. 39,

³⁵ 'Developing Disaster: How Shell's fossil expansion plans continue to fuel the climate crisis', Milieudefensie in samenwerking met Global Witness, mei 2025.

³⁶ Dit geldt voor olie- en gasvelden waarvoor de definitieve investeringsbeslissing is genomen na 1 januari 2022. Deze datum is gebaseerd op een rapport van het IEA dat een belangrijk signaal vormde voor de fossiele sector. In dit rapport (Net Zero by 2050 – A Roadmap for the Global Energy Sector) staat dat er geen ruimte is voor nieuwe olie- en gasvelden als we de opwarming van de aarde willen beperken tot 1,5°C. Andere toonaangevende wetenschappelijke

Shell stopt met de handel en verkoop van olie en gas uit nieuwe velden. Tenslotte vordert Milieudefensie dat Shell haar (aandelen in) nieuwe velden of de productie daaruit niet overdraagt aan derden, zodat wordt voorkomen dat andere partijen in strijd met de "geen nieuwe velden-norm" olie of gas winnen.

9. WAAROM TOEKENNING VAN DE EISEN GEVAARLIJKE KLIMAATVERANDERING TEGENGAAT

In de eerste Klimaatzaak van Milieudefensie tegen Shell heeft Shell gesteld dat toewijzing van de vorderingen van Milieudefensie niet effectief is, omdat dit niet leidt tot minder CO₂-uitstoot op mondiaal niveau. Als Shell minder olie en gas zal produceren of verhandelen, zullen andere partijen dit volgens Shell overnemen. Het is voorstelbaar dat Shell dit ook in deze nieuwe zaak zal betogen. Dit zogenaamde "effectiviteitsverweer" doorkruist vaste Nederlandse en buitenlandse rechtspraak en miskent ook dat toewijzing van de vorderingen van Milieudefensie ook andere effecten heeft dan uitstootvermindering.

A. EFFECT - BEËINDIGING SCHENDING ZORGPLICHT

Erkenning van het effectiviteitsverweer zou betekenen dat niemand kan worden aangesproken, zolang anderen ook niet hun verantwoordelijkheid nemen. Alle grote vervuilers zouden zich achter elkaar kunnen verschuilen en de bestrijding van klimaatverandering zou gedoemd zijn te mislukken.

Als de eisen van Milieudefensie worden toegewezen, zou dat een einde maken aan Shell's eigen schending van zijn zorgplicht. Wat andere bedrijven of overheden doen is irrelevant. Dit blijkt niet alleen uit Nederlandse rechtspraak (o.a. Urgenda), maar ook uit buitenlandse klimaatzaken zoals de Duitse Neubauer zaak, de Belgische klimaatzaak, de Klimaseniorinnen-uitspraak van het EHRM en de Advisory Opinions van het IGH en Inter-American Court of Human Rights (IACHR).

B. BREDERE EFFECTEN

Toewijzing van de vorderingen van Milieudefensie zal ook het onderling vertrouwen in de nakoming van individuele verantwoordelijkheden door grote vervuilers versterken. Volgens

Duitse en Belgische rechters versnelt dit zogenaamde vliegwieleffect de oplossing van het klimaatprobleem en is daarom van juridisch belang³⁷.

Tenslotte erkent het IPCC het belang van klimatrechtszaken en noemt verschillende relevante effecten, zoals o.a. a) veranderde risicoperceptie van fossiele activiteiten door verzekeraars; b) verandering van de publieke opinie; c) license to operate; d) invloed op klimaatbeleid en e) invloed op de ontwikkeling van de rechtspraak.

Kortom: Een veroordelende uitspraak zal een belangrijke stap zijn in de aanpak van gevaarlijke klimaatverandering. Een stap die in het licht van de urgentie van het klimaatprobleem noodzakelijk is. Er is geen tijd om af te wachten.

10. DE VERWEREN VAN SHELL

In twee brieven van 13 juni 2025 en 12 maart 2026 heeft Shell gereageerd op de aansprakelijkstelling van Milieudefensie. Shell geeft aan dat zijn huidige klimaatbeleid voldoende is en dat rechtszaken tegen individuele bedrijven niet effectief zijn om de klimaataanpak en energietransitie te bevorderen. In de dagvaarding van Milieudefensie wordt uitgelegd waarom het klimaatbeleid van Shell tekortschiet en waarom de vorderingen van Milieudefensie effectief en noodzakelijk zijn.

Daarnaast zegt Shell dat de klimaataanpak niet het enige doel is van de energietransitie. Volgens Shell zijn leveringszekerheid en betaalbaarheid van energie even belangrijk. Shell doet dus alsof deze doelen tegenover elkaar staan en alsof de leveringszekerheid en betaalbaarheid van energie alleen kan worden verzekerd door te blijven investeren in olie en gas. Shell doet net alsof een verschuiving naar hernieuwbare bronnen en het efficiënter omgaan met energie geen enkele rol spelen.

Shell slaat hier echter de plank volledig mis. Uit mondiale afspraken als de VN-resolutie 70/1 en het Parijs Akkoord, maar ook uit wetenschappelijke bronnen en rapporten van o.a. het IEA, UNEP, ECB, IMF en TNO blijkt dat dat een goede snelle klimaataanpak en energietransitie de betaalbaarheid en leveringszekerheid van energie ten goede komen. De doelen zijn dus niet tegengesteld aan elkaar. Het is juist de doorgaande investering in olie en gas die de leveringszekerheid en betaalbaarheid van energie bedreigt. Bovendien staat de aanpak van klimaatverandering boven beide andere belangen. Dit is logisch omdat de negatieve gevolgen van gevaarlijke klimaatverandering de duurzame ontwikkeling van landen bedreigen.

³⁷ BVerfG 24 maart 2021, Neubauer, [ECLI:DE:BVerfG:2021:rs20210324.1bvr265618](#) en Cour d'Appel Bruxelles, 30 november 2023, 2021/AR/15gs 2022/AR/737 en 2022/AR891, Hof van Beroep Brussel, Arrest (onofficiële Engelse vertaling).